

TEDAŞ'TAN ELEKTRİK DAĞITIM ŞİRKETLERİNE ÖZELLEŞTİRME VE YAŞANAN SORUNLAR

Mustafa ÖZTÜRK- EMO Ankara Şubesi Teknik Müdürü

ozturkmustafa394@gmail.com

1930'lu yıllarda kurulan Etibank, İller Bankası ve Elektrik İşleri Etüt İdaresi ile elektrik enerjisinin üretim-iletim ve dağıtımını Devlet eliyle yapılmaya başlanmıştır. 1939 yılında da yabancı şirketlere verilen imtiyazlar kaldırılmış ve dağıtım şebekeleri Belediyelere devredilmiştir. 1970 yılında kurulan TEK ve 1982 yılında 2705 sayılı yasanın yürürlüğe girmesi ile öncelikle il merkezlerindeki Belediye elektrik işletmeleri TEK'e devredilmiş, 1983-1986 yıllarında da ilçe ve köy elektrik hizmetleri TEK'e devredilmiştir.

TEK önce 19 müessese kurmuş daha sonra da her ilde Dağıtım Müessesesi olacak şekilde örgütlenmeye gitmiştir. 1993 yılında TEAŞ ve TEDAŞ diye iki ayrı teşekkülle ayrılmış ayrıca; TEDAŞ bünyesinde kurulan bağlı ortaklık şeklinde 7 ayrı Genel Müdürlük oluşturulmuştur. Elektrik üretim, iletim ve dağıtımını devlet eliyle yürütülen bir kamu hizmeti iken böylece bu hizmetlerin kamu hizmeti kapsamında çıkarılmasının yolu açılmıştır.

Elektrik dağıtım şebekesinin üretim, iletim, dağıtım ve ticaretinin özel sektöre devri ilk olarak 1988 yılında 3096 sayılı yasa ile,

1. Kayseri ve Civarı Elektrik AŞ.
2. Çukurova Elektrik AŞ.
3. Kepez Elektrik AŞ.
4. Aktaş Elektrik AŞ.'ye devredilmiştir.

Devredilen bölgelerde sorunlar çözülemediği gibi işletme ve yatırımdaki sorunlar daha da derinleşerek artmıştır. Hukuksal temeli de olmayan bu sorunlara rağmen özelleştirme mantığından vazgeçilmemiş aksine 2001 yılında 4628 sayılı Enerji Piyasası Yasası; enerji kaynaklarımızın her yönüyle yerli ve yabancı şirketlerin hizmetine açılmasının önü tamamen açılmıştır.

4628 sayılı yasa ile elektrik dağıtımını 21 bölgeye ayrılırken, iletimi devlet kontrolünde kalmıştır. 21 dağıtım bölgesi de 2009 ve 2010 yıllarında özelleştirilmiştir. Üretim tesisleri de özelleştirme kapsamına alınmış ve 52 adet hidroelektrik santralının ihalesi yapılarak özelleştirilmiştir.

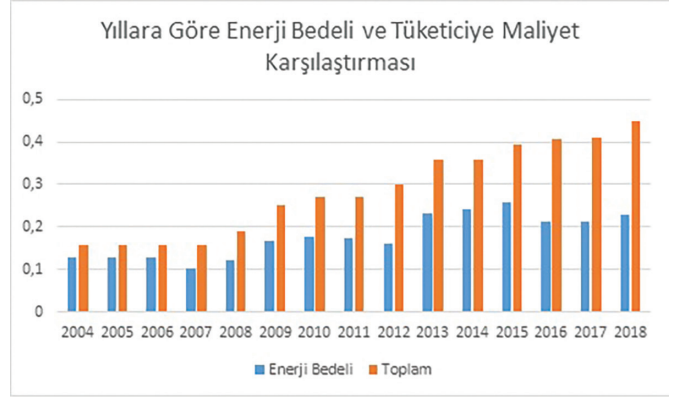
Elektrik dağıtımını özelleştirmesindeki amaçların başında;

- Kayıp ve kaçakların azaltılması,
- Dağıtımda tüketicinin ucuz, kaliteli ve sürekli elektrik enerjisi kullanmasını sağlamak olmasına rağmen sistem tam tersine işlemiştir.

Dağıtım şirketleri yatırımları ana sermayeleri ile yapmayıp, faturalar aracılığı ile tüketicilere yansıtıp tahsil ettikleri ve kamu kaynağı niteliğinde olan gelirler ile yapmaktadırlar.

Kayıp - kaçakların azaltılması ise değişik isimler altında faturalara yansıtılmış ve tüketicinin ucuz elektrik kullanılması bir yana zam üstüne zam yapılarak dar gelirli olanların elektrik faturalarını ödemeleri imkânsız hale gelmiştir. 2002 yılın-

da; elektriğin meskenlerde TL/KWh birim fiyatı 0,158 TL iken, 2019 yılında 0,537 TL/KWh'e yükselerek 17 yılda %240 oranında artış olmuştur.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın yaptığı açıklamada geçen bir yılda elektriğe %45 zam yapılmış olup son iki yılda çeşitli nedenlerle elektriği kesilen abone sayısı 14.314.000'dir. Türkiye'de 44 milyona yakın elektrik abonesinin olduğu ve üçte birinin çeşitli nedenlerle elektriğinin kesilmesi de düşünülmesi gereken ayrı bir konudur.

Bu nedenledir ki 28 Ocak 2019 tarihli resmi gazetelerde yayınlanan karar ile 1 Mart 2019 tarihinde itibaren devlet elektrik tüketim desteği yapmaktadır.

- 2 kişinin yaşadığı hanelerde aylık 75 KW saat
- 3 kişinin yaşadığı hanelerde aylık 100 KW saat
- 4 kişinin yaşadığı hanelerde aylık 125 KW saat
- 5 ve daha fazla kişinin yaşadığı hanelerde aylık 150 KW saat karşılığı tutar kadar elektrik tüketim desteği yapılacaktır. Bu destek, yapılan zamların geniş halk kesimlerini nasıl etkilediğini gösterdiği gibi seçim öncesi yapılan bir tasarrufun olduğunun göstergesidir.

4628 sayılı EPDK yasası ile kayıp-kaçakların azaltılarak, ucuz ve kaliteli enerji kullanmak yerine tüketiciden yerli ve yabancı tekelere yani dağıtım şirketlerine mali kaynak aktarımı yapılarak Milli Ekonomiye külfet getirilip kaynaklar heba edilmiş ve ucuz elektrik kullanma yerine pahalı elektrik kullanma dönemine geçilmiştir. Dağıtım şirketleri bugün denetlenemez bir konuma gelmiş, Bankalara ve Devlete borçları 50 milyar doları aşmış durumdadır. Bu borç ekonomimizi patlamaya hazır bir bomba gibi tehdit etmektedir. Diğer taraftan dağıtım şirketlerinde her alanda sorunlar giderek büyümüş ve çözüm için ise bir adım atılmamaktadır. Uygulamada da dağıtım şirketleri arasında bir birliklilik sağlanamamış, her dağıtım şirketinde farklı farklı uygulamalar yapılmakta olup SMM üyelerimiz büyük

sorunlar yaşamakta olup bu sorunlar da halka yansımaktadır.

Dağıtım şirketlerindeki sorunların bir kısmını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

1. AG-OG tesislerindeki sorunlar,
2. Enerji müsaadesindeki sorunlar,
3. Proje onaylarındaki sorunlar,
4. Kabul işlemlerindeki sorunlar,
5. Abonelik işlemlerindeki sorunlar,
6. YG işletme sorunluluğundaki sorunlar,

ENERJİ MÜSAADESİNDEKİ SORUNLAR

1. Enerji müsaadeleri; Dağıtım Şirketlerinin Genel Müdürlüklerine yapılmakta olup bu da Genel Müdürlüklere bağlı illere 5-6 haftalık sürede gelmektedir. Bu sürenin kısaltılması veya belli yetkilerin illere verilmesi ve enerji müsaadesi başvuruları daha acil olarak cevaplandırılmalıdır,
2. Enerji müsaadesine dijital başvurunun yapılabilmesi sağlanmalıdır,
3. Enerji müsaadesine başvuru için yetkilendirme belgesinin noter onaylı istenmemelidir,
4. Enerji müsaadesinde trafo konulacak arsanın tapu, kira kontratı, yapı ruhsatı gibi belgelerin istenmemelidir. Çünkü abonelik işlemlerinde bu belgeler zaten sunulmaktadır,
5. ENH ve trafo projelerinde ENH bağlantı hattı için 3 tk, trafo örneği ve Trafo AG panosu için 3 tk. Proje ayrı olarak istenip ayrı şubeler tarafından tastik ediliyor. ENH ve trafo projelerinin eskiden olduğu gibi 3 tk. olarak aynı şube tarafından onaylanması kolaylık ve zaman kaybının yanında israfı da önleyecektir.

AG – OG PROJE ONAYINDAKİ SORUNLAR

1. Enerji müsaadesi ve proje onaylarının gecikmeden yapılabilmesi için yeterli sayıda Elektrik Mühendisi istihdam edilmelidir,
2. Güç artırımı olmayan ve enerji bağlantısı olan yeni abonelerde enerji müsaadesi talebi olmamalıdır,
3. Dağıtım Şirketleri ve TEDAŞ 'ta proje onay süreleri kısaltılmalıdır ,
4. AG-OG Proje tadilatı konuları netleşmelidir,
5. Projeler dijital ortamda ve e-imzalı sunulmalı ve onaylanmalıdır,
6. AG projelerinin bilgisayar ortamında barkodlu olarak takibi konusunda çalışma yapılmalıdır. (Bir önceki proje müellifinin muvaffakatı alınmadan bir başkasına yaptırılmamalıdır)
7. Bazı Dağıtım Şirketleri ; EMO'nun proje denetimini istememekte ve proje onaylarında EMO denetimi olduğunda projeler tasdik edilmemektedir. Bütün dağıtım şirketlerinin projelerde mesleki denetim istemelidir,
8. Bazı Dağıtım Şirketleri Fen Adamlarının yetkilerinin dışında çizdikleri projeleri onaylayabilmektedir. Bunun önlenmesi gerekir.

KABUL İŞLEMLERİNDEKİ SORUNLAR

1. Kabul tutanaklarının heyet başkanı tarafından hazırlanmalıdır,
2. Kabule mani olmayan küçük hatalardan dolayı 2. kez kabule gidilerek tekrar kabul masrafları alınmaması,
3. Genellikle iç tesisatta eleman yetersizliğinden dolayı kabullerde gecikmeler olmaktadır. Ayrıca; ENH ve trafo kabullerinde projeyi yapan Elk. Mühendisi kabul tutanaklarında hem sorumlu Mühendis , hem de yüklenici yerine imza atmaktadır. İş yapan yüklenicinin de kabul tutanaklarında isminin açılması ve imzasının olması gerekir.

ABONELİK İŞLEMLERİNDEKİ SORUNLAR

1. Abonelik yapma işleminde; yapı kullanma iznine bağlı kalınmamalıdır. (Su ve Doğalgaz abonelikleri gibi)
2. Abonelik işlemleri ve diğer bazı işlemlerde Dağıtım Şirketleri iç yazışmaları uzun sürmekte ve çok fazla gereksiz belge istenmektedir,
3. Bazı bölgelerde abone işlemlerinin tamamı Elektrik Teknisyenleri tarafından yapılmaktadır.

Fen adamları yönetmeliğine göre; Elektrik iç tesisat projesinde bağlantı gücü 50 kW üstündeki proje ve abonelik işlemlerinin Elektrik Mühendisi tarafından yapılması gerekirken ; bazı bölgelerde Elektrik Teknisyenlerinin her alanda/aşamada yetkilerinin dışındaki işlemlerde Dağıtım şirketleri göz yummaktadırlar.

YG İŞLETME SORUMLULUĞU

1. Bazı Dağıtım Şirketleri üçüncü şahıs trafolarında YG İşletme Sorumluluğu istememektedir. Bu durumda Türkiye çapında ortalama 400 binin üstündeki 3. Şahıs trafosunun yıllık periyodik bakım ve onarımının yapılmaması herhangi bir trafonun arızası durumunda bir grup şebekenin enerjisiz kalmasına sebep olmaktadır. Bunun da ülke ekonomisine zararı düşünülemez.
2. Bazı bölgelerde; YG İşletme Sorumluluğu sözleşmeleri bir aylık yapılmakta ve Geçici Kabul ve Abone işlemlerinden sonra sözleşmeler iptal edilmektedir. Sözleşmelerin 1 yıl olması istenilip takip edilmelidir,
3. Dağıtım Şirketlerinde yeteri kadar Elektrik Mühendisi istihdamı olmadığı için işler gecikmekte ve sağlıklı yürütülememektedir. Çoğu zaman SMM ve vatandaşlar dağıtım şirketlerinde sorunlarını çözmek için muhatap olacak eleman bulamamaktadırlar.

Yukarıda bahsettiğimiz sorunlar; sorunlar yumağının bir kısmını oluşturmaktadır. Sorunları tartışmak ve çözüm aramak için kimi makamlar olumlu yaklaşırken kimi dağıtım şirketleri de çözümsüzlüğü kendi rant kapılarının bir parçası olarak görmektedirler.

Milli Ekonominin güçlenmesi ve kaynaklarımızın heba edilmemesi için ; zaman kaybetmeden Dağıtım Şirketleri üzerindeki denetimin yoğun bir şekilde yapılması ile Özelleştirilmelerden vazgeçilmelidir.